

СУДОВЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО В УКРАЇНІ В ПЕРІОД РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ

вперше вживалися терміни «адвокат», «повірений» у кодексі «Права покоторым судится малорусский народ», де в главі VIII присвячується 5 артиклів(7-11). в сьомому артикулі давалося визначення поняття «адвокат»: «адвокатом, повірений, патроном, прокуратором й повіреним називається той, хто в чужій справі, за дорученням певної особи замість неї, в суді відстоює її інтереси».

до адвокатів пред'являлися великі вимоги. Ними могли бути чоловіки без будь-яких відхилень, повнолітні, християни, розумово й фізично дужі, світського стану. Нехристиянські могли захищати тільки своїх одновірців, а духовні – лише духовних, церкви, монастирі. адвокатською діяльністю не могли займатися судові службовці в судах.

введення адвокатури в Україні не дало бажаного результату, оскільки адвокати не користувались повагою у населення. Про це прекрасно свідчить друковані періодичні видання того часу: «трудно встрелить сословие более не симпатичное в западной россии, чем адвокат» – писалося в «києвляночці». а неможливість реформування інституту судових представників в першій пол. ХІХ століття пояснювалось такожі політичними мотивами. адвокат, який покликаний захищати передусім законні інтереси громадян та людині заважає державі чинити беззаконня. чим менше дотримання в державі законності – тим більше утисків від влади зазнаєінститут адвокатури. виконуючи свій професійний обов'язок захищаючи закон та протестуючи проти його порушення, адвокат виступає проти свавілля уряду, влади, оскільки саме вона насаджує це свавілля. в таких умовах діяльності інституту адвокатури буде мати антиурядовий характер.

Після програту у кримській війні у російській імперії розпочинається новий період структурних соціально-політичних та економічних реформ.владі та суспільству стає зрозуміло в необхідності створення судової реформи (створення сучасної європей-

ської системи судочинства та перегляду провладного ставлення та формування позитивної думки до функцій інституту адвокатури).

судова реформа 1864 р. заклала основи компетентної й самоврядної організації адвокатів. таким чином сформувалась адвокатська професія.

адвокати поділялися на дві групи: присяжні повірені, які давали професійну присягу адвокатів, об'єднувалися в корпорації, і приватні повірені, які займались адвокатською практикою індивідуально.

Присяжні повірені відігравали серед адвокатів провідну роль. Ними були представники найбільш освіченої частини суспільства. Професійні об'єднання присяжних повірених організовувалися за територіальною ознакою.

Присяжні повірені об'єднувалися в окрему корпорацію – стан присяжних повірених. для таких корпорацій було характерним внутрішнє самоуправління у вигляді виборних органів – рад присяжних повірених. до завдань адвокатури крім захисту в кримінальних справах входило представництво сторін у цивільному процесі й надання юридичної допомоги населенню, включаючи безкоштовні консультації для бідних верств населення.

Присяжними повіреними могли бути особи, які досягли 25-річного віку, пройшли університетський курс юридичних наук і мали п'ять років судової практики як чиновника судового відомства або помічника присяжного повіреного. у деяких радах присяжних повірених для кандидатів влаштовувались іспити з метою перевірки їх практичної підготовленості.

існував також інститут помічників присяжних повірених. до них належали особи, які отримали юридичну освіту, але ніде не служили.

як органи самоуправління корпорації присяжних повірених діяли ради присяжних повірених. ці органи самоуправління склалися з голів, помічників голів і членів ради. усі ці посади були виборними.

рада здійснювала свою діяльність за різноманітними напрямками. вона приймала й звільняла присяжних повірених, накладала дисциплінарні стягнення, розподіляла серед присяжних справи, в яких допомога надавалася безкоштовно, врегульовувала спори, що виникали між присяжними, тощо. діяльність ради контролювала-

ся судовою палатою.

6 червня 1874 р. було видано закон, який запровадив порядок з присяжною адвокатурою інститут приватних повірених. Підставою затвердження на посаді приватного повіреного і отримання права на участь у розгляді цивільних справ було отримання особливого свідоцтва, яке видавалося тими судами, в окрузі яких приватний повірений здійснював клопотання за справами.

відмінність присяжних повірених від приватних полягала також у тому, що присяжні повірені зберігали право представляти інтереси у всіх судах російської імперії, а приватні могли виступати тільки в судах, які видали їм такий дозвіл.

Приватні повірені не могли створювати корпорації, вони не мали самоуправління, і — що найважливіше — могли бути усунені від представництва навіть без розгляду даного питання у судовому порядку за розпорядженням міністра юстиції. у цьому відношенні присяжні повірені були поставлені в умови непорівняно більш сприятливі, ніж приватні повірені.

Законодавство, яке регулювало діяльність приватних повірених, зберігало їх дореформений статус. всі питання, які стосувалися діяльності приватних адвокатів, включаючи членство й дисциплінарні питання, вирішувалися передусім судами.

у такому вигляді інститут присяжної і приватної адвокатури проіснував до листопада 1917р.